

<https://helda.helsinki.fi>

Europeanization and the new politics of language

Kraus, Peter

Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto EKSO ry
2010

Kraus , P 2010 , Europeanization and the new politics of language . in European Cultural Foundation Network Finland (ed.) , Kirjoituksia Euroopasta ja kulttuurista - Essays on Europe and culture . Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto EKSO ry , Helsinki , pp. 29-34 . < http://www.eurocult.fi/julkaisut/ekso_julkaisu_light.pdf >

<http://hdl.handle.net/10138/29504>

---

acceptedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Europeanization and the new politics of language

Director, professor *Peter A. Kraus*, Centre for Research on Ethnic Relations and Nationalism (CEREN), University of Helsinki

If to be a European means to be “united in diversity”, as the official motto of the European Union (EU) has it, the example of language provides us with an excellent opportunity for assessing the implications of being a citizen of Europe. In many respects, the concept of European citizenship, officially introduced with the Maastricht Treaty in 1992, continues to be a political conundrum. The recent turmoil in the eurozone, triggered by Greece’s financial crisis, has once again revealed how thin the foundations of a common political identity that could support solidarity between states and citizens all over Europe still are, at any rate, if we compare the situation in the EU to national experiences. Whereas these show that the feeling of belonging to the same “community of fate” creates a major motivation for accepting significant individual and collective sacrifices, an equivalent feeling and motivation at the European level seems to be wanting.

As many critical voices have put it, conceiving Europe not only as a common market, but also as a new kind of political union, ultimately forces us to reflect upon the conditions of the consolidation of a European civil society. It should be evident that constructing a Europe of the citizens requires processes of transnational communication that give shape to – and are simultaneously shaped by – a shared political culture. In such a context, any reflection on the political future of Europe that avoids tackling the language issue runs the risk of remaining a futile exercise. A crucial question to be asked, then, is to what extent the making of a citizens’ Europe and its communicative space will be contingent upon the use of one trans-European language. Thus far, by refraining from attempts to officially prioritize any particular language as the standard vehicle of trans-European communication, the EU has avoided following the path set by many European nation-states, whose formation has mirrored the development of discrete political cultures closely connected to a standardized vernacular. Could the politically novel character of the EU, alternatively, conduct to the emergence of a genuinely multilingual polity? This would imply that Europe succeeds in adopting an approach to political integration that effectively cultivates diversity and avoids cultural homogenization.

From a Swedish-speaking perspective, the constellation defining language politics in Finland is sometimes characterized by the formula: “*två språk, ett folk*” (two languages, one people). If the same perspective would be applied to the EU as it is at present, more than one observer would possibly draw the conclusion: “23 (official) languages, no people”. Over the past two decades, and through the corresponding

relates to the “national” languages, which can hardly be seen as something politically innocent either, as their history is intimately linked to the use and abuse of power, generally in a much more direct way than global English is at present. For many people, a “national” language was a necessary template for articulating the collective (“democratic”) will; however, for many other people, who we nowadays call “minorities”, this template was hardly more than an expression of their subordinate position in a system that assigned unequal cultural status to different language groups. Against this background, it is interesting to recall the example of Esperanto, which was invented in the high time of nationalism to overcome nationalist confrontations, and meant to serve as an emancipatory medium of international communication beyond any attempt at cultural domination. It was an effort that largely failed.

The problems faced by Esperanto may give us a hint about the value of linguistic diversity. It derives from the importance particular languages have in providing citizens with substantial options. To acquire the knowledge we need to make meaningful individual choices, we have to rely on a cognitive frame which is by definition social and thereby bound-up with specific forms of cultural and linguistic identity. The corresponding bonds are typically constituted by language. It is in this sense that our freedom as individuals is embedded in the collective practices of a community. It is a situated freedom. That Esperanto did not succeed in becoming the linguistic template of a cosmopolitan community of citizens, which at the dawn of the 20th century could have acted as a proper corrective of nationalist dispositions, may reflect its limited possibilities to represent such a “situatedness”, stemming from its lack of historicity and embeddedness in an immediate social environment.

When it comes to tackling the consequences of cultural and linguistic diversity, the concept of situated freedom offers us an alternative to approaches that underestimate the weight of the social and tend to adopt a permissive position towards the challenges of intercultural communication. At first sight, the permissive view may have some appeal, as it makes it easy to circumvent some of the most intractable dilemmas posed by the politics of diversity. Quite symptomatically, the way the language issue is taken up in the EU ultimately leads in the permissive direction. It is true that the linguistic diversity in the Union’s official discourse is enthusiastically embraced and its protection considered a central normative task. Nevertheless, the EU is not prepared to initiate a proper debate on how to enhance transnational communication through channels that could be conducive to producing unity in diversity. Unwilling to confront the politics of multilingualism, it ritualistically sticks to the formula of providing all state languages with an officially equal status in its institutional realm: it has thereby moved from the initial four official European languages of the period of the Treaty of Rome (Dutch, French, German and Italian) to the twenty-three official languages of the present.

The generosity in recognizing linguistic diversity, however, does not include the languages of national or ethnic minorities. Although language rights should in the first place be conceived of as rights of citizens and not of states, the Union’s endorsement of

multilingualism remains limited to state languages only. At the same time, the additive formula of assigning all state languages the same official status, while avoiding conflicts over the basis of a more selective multilingual regime for Europe, ultimately turns the politics of diversity into permissiveness. It leaves the decision on how to structure trans-European communication in the linguistic market. This only reinforces the role of English, which anyway occupies a monopoly position as the second language preferred by a vast majority of Europeans. Obviously, such a preference has less to do with cosmopolitan motives exposed to public scrutiny than with plain instrumental considerations.

Once we accept the value of diversity, we must look for ways to make political communication in Europe compatible with defending the status of “minor” languages and of the members of linguistic minorities. The costs of doing so seems relatively low compared to the loss we would all suffer if the situated knowledge embedded in particular linguistic communities disappeared. Thus, rather than passively accepting the “English only” solution – however comfortable it may look – we could reflect on how to establish a frame of interlocking public spheres based on a converging multilingualism as a pattern for articulating a European polity that takes its official commitment to being “united in diversity” seriously.

There is certainly no point in demonizing English as a main vehicle of the European public. We may have a rather critical view of the reasons underlying the spread of European English, but the phenomenon is not a result of political imposition. The acquisition and regular use of English as a second language by a continuously growing number of Europeans is changing the relationship between layers of linguistic diversity, between language majorities and language minorities, as it has led to the emergence of a “super-majority”, which includes the members of all other language groups. From the perspective that has been sketched out here, the key question is whether such a change will entail new socio-linguistic forms of experiencing “situatedness” and articulating authenticity. Being more and more frequently used as a second language on an everyday basis in all kinds of social contexts by an increasing number of non-native speakers, English may benefit from levels of a generalized social acceptance that Esperanto never could attain. This would ultimately pave the way for working out new approaches to linguistic recognition. It may not be a coincidence that, generally speaking, members of linguistic minority groups seem to be less concerned about European English than the defenders of the prerogatives of still well-entrenched national languages such as French, German, Spanish, or Italian.

Yet, to have a normatively sound basis, the option for English would still have to be linked to a thorough process of political deliberation involving the European citizenry. Finding innovative ways of being united in diversity requires politics. The language issue should not be regarded as an exception in this respect. Just relying on the myriads of individualized choices made in the linguistic market does not make for an appropriate response to the challenges of multilingualism. Moreover, we have to think about mechanisms that can make sure that the option for English does not erode existing

alternative structures that sustain intercultural and multilingual competence, as these are a major asset for giving a graspable meaning to the practice of transnational citizenship all over Europe. We will need major doses of political ambition and fantasy if we want to make sure that the triumph of European English does not entail a generalized loss of cognitive repertoires and hermeneutic skills that would ultimately imply a loss of freedom and creativity in a substantial manner.

Englanti – välttämätön, mutta ei riittävä

Puheenjohtaja *Sinikka Salo*, Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto, Pankinjohtaja, Suomen Pankki

Puhe ”Euroopankieli englanti – yhdentäjä vai yhdenmukaistaja?” -seminaarissa 11.5.2005.

Hyvät kuulijat!

Näkökulmani seminaarimme aiheeseen on talouden näkökulma, ja siinäkin tarkastelen asiaa ensisijaisesti EU-tason politiikkaa harjoittavan instituution virkamiehen näkökulmasta.

Talouspoliittista ja yhteiskunnallistakin keskustelua käydään maassamme pitkälti kahden megatrendin ympärillä: globalisaation ja EU:n integraation. Kun keskustellaan Suomen talouden ja koko yhteiskunnan tulevaisuuden visiosta ja strategiasta, ei voida ohittaa sen paremmin globalisaatiota kuin eurooppalaista integraatiotakaan. Nämä kaksi rinnakkaista integraatioprosessia liittyvät Suomen kannalta kiinteästi toisiinsa. Itse asiassa EU on Suomelle sekä taloudellisesti että poliittisesti keskeinen väline ja viitekehikko, kun osallistumme globaaliin integraatioon. Paitsi että EU on meille tärkeä asia jo sinänsä – olemmehan eurooppalainen kansakunta, ja suuri osa lainsäädäntöämme on jo EU:n tasoista – voi sanoa, että EU on monissa asioissa ikään kuin astinlauta, jolla Suomi nousee globaalille näyttämölle. Olemme pieni eurooppalainen talous, ja sellaisena hyödyimme eurooppalaisesta yhteistyöstä paljon, todennäköisesti jopa enemmän kuin unionin suuret jäsenmaat, jotka toisaalta uskoakseni tarvitsevat EU:ta kyllä enemmän kuin usein myöntävätkään.

Me olemme siis mukana sekä globalisaatioprosesseissa että EU:n integraatiossa, ja meidän on osallistuttava näihin keskusteluihin sekä eurooppalaisella että kansainvälisemmällä tasolla. Kielikysymystä ajatellen tämä merkitsee sitä, että tarvitsemme välttämättä globalisaation kielen tai kielten osaamista, mutta tarvitsemme myös EU:n kielten osaamista – sillä kuten sanoin EU on meidän astinlautamme, se keino, joka auttaa meitä selviytymään globalistuvassa maailmassa. Seuraavassa argumentoin miksi näin on. Huomautan myös, että en puheenvuorossani ota kantaa kotimaisten kieltemme asemaan.

Englantia on välttämättä osattava ...

Ainakin tällä erää näyttää varsin selvältä, että englanti on globalisaation kommunikaatiokieli ja se on saanut tämän aseman myös EU:ssa. Maailma näyttäisi nyt saaneen englannista eräänlaisen ”esperanton”, välittävän kielen, *vehicle language*, kuten englannin asema osuvasti määritellään esimerkiksi Euroopan keskuspankissa. Kaikki EU:n viralliset kielet, mukaan lukien suomi, ovat myös EKP:n virallisia kieliä, mutta englannin asema on keskeinen arkikielenä, välittävänä kielenä. EKP:ssa on siis mahdollis-

*Kirjoituksia Euroopasta
ja kulttuurista*

*– Essays on Europe
and Culture*

Julkaisu on saanut tukea Ulkoasiainministeriöltä.

Toimitus: *Sari Aalto, Leena Pihlajamäki*
Ulkoasu ja taitto: *Sanna Skants*

Julkaisija:
Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto EKSO ry
PL 184
00101 Helsinki, Finland
www.eurocult.fi

Painanut Vammalan kirjapaino
ISBN: 978-951-8932-22-0

Esipuhe

Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto ry:n (EKSO) visio on kirkas. Toiminnan tavoitteena on tuoda Euroopan moninaisuus lähemmäksi suomalaisia avaamalla muiden Euroopan kansakuntien elinpiiriä ja kulttuurien kirjoa. Kulttuuri on selkeästi Euroopan rakentamisen innostaja ja voima, sen sykkivä valtasuoni.

Yhdistyksemme korostaa toiminnassaan myös kulttuurin yhteyttä talouteen ja politiikkaan. Nykyisissä vakavan globaalien rahoitusmarkkinakriisin jälkeisissä oloissa koetellaan jälleen suvaitsevaisuuttamme ja avoimuuttamme. Edistämällä kulttuurista ymmärtämystä Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto ry pyrkii torjumaan sulkeutuneisuutta, protektionismia ja yltiönationalismia, joiden seuraukset Euroopan historiassa ovat olleet tuhoisia.

Eurooppa on parhaimmillaan avointa keskustelua. Tuotamme kansalaiskeskusteluun eurooppalaisia puheenvuoroja ja korostamme eurooppalaisuuden moninaisia arvoja. Eurooppa ei luonnollisestikaan ole mikään linnake, mutta se on kotipesämme, josta käsin voimme vaikuttaa myös globaalisti ja toimia maailmankansalaisina. Vain yhdessä Eurooppa on tarpeeksi vahva toimimaan koko maailman parhaaksi.

Käsillä oleva kirjanen on kooste osasta yhdistyksemme seminaareissa ja muissa tilaisuuksissa pidetyistä alustuksista vuosilta 2005–2010. Lisäksi julkaisussa on uusia EKSON toiminnan puitteissa syntyneitä ajankohtaisia kirjoituksia. Artikkelien aihepiiri lähtee liikkeelle Euroopan idean tarkastelusta ja laajenee tutkimaan kielen ja kulttuurin merkitystä toisaalta Euroopan monimuotoisuudelle, toisaalta Euroopan yhtenäisyyden muurauksena. Erilaisuus ja yhteys tulevat esille myös kirjoituksissa, jotka perustuvat viime vuosien EU:n puheenjohtajamainien kulttuuria, taloutta ja politiikkaa käsittelevissä seminaareissa pidettyihin esityksiin.

Haluun lopuksi lämpimästi kiittää seminaaripuhujiamme ja muita tähän julkaisuun kirjoittaneita henkilöitä. Erityiskiitokset julkaisun toimitustyöstä FM Sari Aalolle ja teol. yo. Leena Pihlajamäelle.

Toivomme, että kirjoitukset innoittavat lukijaa ajattelemaan avoimen uteliaasti ja kriittisesti Euroopasta ja maailmasta.

Helsingissä, lokakuussa 2010

Sinikka Salo
EKSON puheenjohtaja

Sisällysluettelo

Esipuhe Puheenjohtaja <i>Sinikka Salo</i> , Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto	3
Euroopan idea	
Juhlapuhe Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osaston 40-vuotisjuhlassa Presidentti <i>Martti Ahtisaari</i>	9
Pro Futura Europa Hum. kand. <i>Suvi Kukkonen</i>	15
New European Narratives Director <i>Gottfried Wagner</i> , European Cultural Foundation	19
Kieli, kulttuuri, kulttuuripolitiikka	
Europeanization and the new politics of language Director, professor <i>Peter A. Kraus</i> , Centre for Research on Ethnic Relations and Nationalism (CEREN), University of Helsinki	29
Englanti – välttämätön, mutta ei riittävä Puheenjohtaja <i>Sinikka Salo</i> , Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osasto, Pankinjohtaja, Suomen Pankki	35
Stockholm och Åbo – två kulturhuvudstäder <i>Beate Sydhoff</i> , Stockholms kulturhuvudstads programdirektör 1998, Konstakademiens föregående ständig sekreterare	41
Cities, culture and cultural policy in a global context Director <i>Rod Fisher</i> , International Intelligence on Culture, London	47
Television and the 'C'-word Head of international development <i>Ann Julienne</i> , France Television	55
Sisältöjä vai välineitä – kulttuuritoiminnan rahoitus säätiönäkökulmasta FT <i>Liisa Suvikumpu</i> , Asiamies, Säätiö Institutum Romanum Finlandiae ja WSOY:n kirjallisuussäätiö	59
Yrityksen yhteiskuntavastuusta Toimitusjohtaja <i>Arja Kosonen</i> , Oy UniCafe Ab	65
Superlocal identities – the European in the Youth Experience Researcher <i>Tommi Laitio</i> , Demos Helsinki	69
Terveisiä taviksilta Lehtori, YTT <i>Päivi Harinen</i> , Itä-Suomen yliopisto	75

Monikulttuurisuus: yhteiskunnat vailla suuntaa ja tiennäyttäjää Erikoistutkija, dosentti <i>Pasi Saukkonen</i> , Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cupore	81
Suomen romanien historia -projekti FT, projektijohtaja <i>Panu Pulma</i>	85
Moninainen Eurooppa	
Gustaf Mauritz Armfelt ja suomalainen suurmiesmyytti Fil. lic. <i>Rainer Knapas</i>	91
Portugalin historiasta Professori <i>Timo Riiho</i> , Helsingin yliopisto	99
Keskieurooppalainen Slovenia Toimittaja <i>Yrjö Lautela</i>	105
Les aventures de l'idée européenne dans l'opinion Journaliste <i>Thomas Ferenczi</i>	109
Ranskalaisuus Suomessa ja suomalaiset Ranskassa: historiaa vuosilta 1900 ja 2008 FT <i>Kristina Ranki</i>	115
Suomi – Ranska: musiikkia, nationalismia, brändäystä FL <i>Helena Tyrväinen</i>	121
Matkalla EUrooppaan – vertailevia huomioita Tšekistä ja Suomesta Professori <i>Henri Vogt</i> , Universität des Saarlandes	129
Tšekin ja Suomen ”kansojen äänet” ja kansallisen modernismin kehitys musiikissa ja muutenkin Professori <i>Tomi Mäkelä</i> , Martin-Luther-yliopisto, Halle-Wittenberg	137
Sverige antar utmaningen: Sveriges EU-ordförandeskap Riksdagsledamot <i>Anna Kinberg Batra</i> , Ordförande för EU-nämnden i Sveriges riksdag	147
Ruotsi, ei mikä tahansa maa – Sverige, inte vilket land som helst FT, yliopistonlehtori <i>Peter Stadius</i> , Helsingin yliopisto	153
An Introduction to the Spanish Art of the 21st Century: The Triumph of "Mimesis" Director <i>Irene Zoe Alameda</i> , Instituto Cervantes in Stockholm	157
Eurooppalainen Espanja tänään ja eilen FT, yliopistonlehtori <i>Peter Stadius</i> , Helsingin yliopisto	175